

AHMET ÇAKMAK • Ben ũ Sen

AHMET ÇAKMAK Diyarbakır'da doğdu. Eğitim sürecinin tamamını doğduğu şehirde geçirdi. Edebiyat öğretmeni. Uzun süre çeşitli şehirlerde eğitimcilik yaptıktan sonra memleketine döndü. Şiirleri, şiir üstüne yazıları ve öyküleri, 1991'den itibaren çeşitli dergilerde yayımlanıyor. Bazı şiirleri, Kürtçe, Çince, İngilizce ve Farsçaya çevrildi.

Şiir kitapları: *İki Dilde Kederlenmek* (1998), *Eski Kent Kırgınlıkları* (2007, Cixerun 2003 Şiir Ödülü), *İnsanın Kimsesi* (2015). Roman: *Çiftkafa'nın Kitabı* (2017). *Yaratı/Yaratım* dergisinin yedi yıl boyunca editörlüğünü yaptı. Yazarlar Sendikası ve Türkiye PEN üyesidir.

İletişim Yayınları 2809 • Memleket Kitapları 36

ISBN-13: 978-975-05-2728-9

© 2019 İletişim Yayıncılık A.Ş. / I. BASIM

1. Baskı 2019, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

YAYINA HAZIRLAYANLAR Adem Kotan, Ekin Kadir Selçuk

DIZI KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Zülküf Çapanoğlu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

AHMET ÇAKMAK

Ben û Sen

Bir Memleket Mekânı

Ben û Sen'in güzel abilerine...

İÇİNDEKİLER

<i>Pavyonlar Sokağı</i>	11
<i>Serçe</i>	19
<i>Hoş Kafa Boş Kafadan İyidir</i>	23
<i>Yalnızlığın Hakkı</i>	41
<i>İhsan Bey</i>	53
<i>Otman'ın ve Olmayan Mamişek Köyü'nün Makûs Tarihi</i>	67
<i>Rengin'in Aşkı</i>	83
<i>Veysel Baba ve Oğulları</i>	91
<i>Bu Hamur Çok Su Kaldırır</i>	97
<i>Şarkılar Dilimizde Kırılmış</i>	101
<i>Albüm</i>	107

*evlibeden kuş pini
oldum kızlar düşküni
baş açık yalın ayak
yola düştüm kış günü
(anonim)*

Pavyonlar Sokağı

O vakitler, her şeyden keyif almaya hazır, eğlenmeye aşırı istekli şehir sakinleriyle, bu nadide meydanı ve hemen yanı başındaki sokağı önceden görme şerefine nail olmuş, havasını soluma imkânı bulmuş, ekmeğini yemiş, suyunu içmiş uzak memleketlerde yaşayan adamlar bile güneşin kavurucu etkisini azalttığı bu akşamüstlerinde Pavyonlar Sokağı'nı düşünmeden edemezdi.

Keyif ehli âdemler, Pavyonlar Sokağı'nın renkliliğini bir nebze yaşamak adına kavurucu yaz sıcaklarının kısmen geçtiği, güneşin çekildiği saatlerde, ikindi namazının akabinde hangi semtte ve ne durumda olursa olsunlar yanlarına şehrin tekdüzeliğinden az da olsa kurtulmak isteyen meraklıları da alarak buraya gelirlerdi. Gölgelerinin buraya düşmesinin tek sebebi şehrin sakinlerinin esmerliğine inat, sarışın güzelleri görme arzusuymdu. Bu güzeller; apartman topuklu ayakkabıları, aslan yelesi gibi sarının her tonunu taşıyan saçları, beyaz tenleri, işveli ve cilveli halleriyle itikat sahibi kulları bile dinden imandan çıkarabilirlerdi. Pavyonda çalışan kadınların lojman olarak kullandığı yerin hemen karşısın-

daki kaldırımında bekleyen erkeklerin bazıları durdukları yerde, beğendikleri kadınlara kaş göz oynatırlar. “Dostumdur” bakışıyla etraflarındakilere hava atarlardı. (“Dost tutmak”, o kadınla birlikte yaşıyor olmak demektir.)

Surlarla çepeçevre sarılı kadim şehrin ana kapılarından biri olan, çok eskilerin Bab’ül Armenia, Harput Kapı adını verdiği, Kürtçede Deriyê Çiyê, Türkçede Dağkapı denilen yerin hemen önünde açılan bahsettiğimiz sokakla bitişen boşluk, Cumhuriyet dönemindeki ilk Kürt isyanının bastırılmasının ardından açılmıştı. Bir rivayete göre İsmet İnönü şehir bir daha isyancıların eline geçerse geri alması kolay olsun diye belediye meclisine karar aldirtmişti.

Fransız gezgin ve arkeolog Albert Gabriel o sıralar bir araştırma için orada bulunuyor olmasaymış, ilk kısımlarının inşası beş bin yıl eskiye dayanan, kuşbakışı kalkan balığına benzeyen surların tamamı yıkılacaktı da yeni başkente üst üste gönderilen telgraflarla, rica minnet kurtarılmış. (Dağkapı’daki burçla Tekkapı arasında kalan, yaklaşık bir kilometrelik kısmı dışında.) Kapının yerle bir edilen sol çıkışına, asker kıyafetli Atatürk heykelinin kondurulduğu bir meydan yapılmıştı. Burcun dışındaki çamurlu toprağın bolca olduğu alan, şehri kuşatıp başarısız bir isyan başlatan Şeyh Efendi’nin (Şeyh Said), kardeşleri ve yoldaşlarıyla asıldığı yerdi.

Kapının yerle bir edilen sol çıkışında, asker kıyafetli Atatürk Heykeli’nin konulduğu meydan, o dönemlerde ortaya çıkarılmıştı.

Surların o bölümü yıkılmadan, o burcun dışındaki çamurlu toprağın bolca olduğu alanda, altmış küsur sene önce, şehri kuşatıp zapt edemeyip başarısız bir isyan başlatan Şeyh Efendi, kardeşleri ve yoldaşlarıyla asılmıştı.

Meydanın berisinde surların her iki tarafı da yıkıldığından, tek başına kalan burcun –Kral Kızı Burcu– merdivenlerle inilen dibinde, o yıllarda şehirde, yeşillığe doymuş tek

çay bahçesi bulunuyordu. Geniş ön cephesi, şehrin muktedir eşraf ailesinin, mühim bir fakülte bitirmiş, ecnebi bir memlekette ihtisas yapmış, mimar ve aynı zamanda ressam olan şehir sakini bir zata yaptırıp askeriyeeye satmak zorunda kaldığı en yüksek binasına dönüktü.

Gökdelenin dörtgen yapısının yan tarafında, düzgün yüzeyin en tepesinden aşağıya doğru isyancı önderlerin gömüldüğü yere bakan Atatürk kabartmalı bir resim, arkasında Cumhuriyet döneminde ortaya atılan güneş dil teorisinin etkisiyle yapılmış, Etiler’i temsil ettiği düşünülen geometrik çizimler, çeşitli kartal, aslan ve halı desenleri yapıştırılmıştı. Kabartmanın yanında, yukarıdan aşağıya doğru ise “Diyarbakirli, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı, Makedonyalı; hep bir ırkın evlatları, aynı cevherin damarlarıyız - M. K. Atatürk” yazısı yer alıyordu. Karşısında onun kadar yüksek olmasa da delikli taşlardan bloklar halinde, hınzır gülümsemesini yuvarlak yüzünde eksik etmeyen mağrur duruşuyla, son seksen yıldır bir başına duran boşluğa, meydana bakan Kral Kızı Burcu... Eğer dili olsaydı, “Tarihin bizatihi kendisiyim, her şey gözlerimin önünde oldu,” duygusunu uyandırırdu.

Kaderleri gibi kara taşlarla, surlarla ve kardeş bildikleriyle çevrili halde bin yıldır yaşadıkları, nehrin sınırları arasında envai meyve sebzenin boy verdiği bahçelerle donattıkları, renk renk çiçeklerin açtığı bu yerlerden, sanki hiç yaşamamış gibi, bir daha dönmemek üzere, “Bizi nereye götürüyorsunuz?” diye diye sürüldüklerine şahit olmamış mıydı, bu delik delik gözeneklerden kan damlayan gözlerim.

Dört koldan şehri nakış nakış işleyen, etle turnak olduğumuz anaları, bacıları, kardeşleri, çoluk çocuğu, yüz yıllardır yaşadıkları kendi yuvalarında görmemenin acı

sını az mı yaşadım? Taşın kalbi yok mu sanırsınız, yüreğinde bir kalıp taş değil, kanlı canlı et parçası taşıyan zalimlerin yanında?

Hemen akabinde dokuz-on sene sonra kendi içine, mağarasına çekilmiş gözleri, solmuş nurani yüzü, beyaz sakallarıyla Şeyh Efendi, son nefesine kadar minnet ve hasretle ona bakan yoldaşlarıyla, sıra sıra darağaçlarında sallanmamış mıydı hemen önümdeki boşlukta?

Şeyhin boşluktan Elaziz yoluna kilitlenen gözleri, sonra sonra ağzından fışkırarak çıkan, “Torunlarımız bunları utandırtmayacak,” sözleriyle dinlenmeye çekilen pamuktan yumuşak bedeni, alelacele gömülmemiş miydi şuracıktaki kuytuya?

Daha ne göreceğimi kim bilebilir. Ama gördüklerim, göreceklerimi aratmasın isterim, kim neye inanırsa inansın, dercesine.

“İlerde torunlarımızın düşman önünde utanç duymamaları bizim için yeterlidir,” dedikten sonra dinlenmeye çekilen Şeyh Efendi'nin pamuktan yumuşak bedeni, alelacele gömülmemiş miydi şuracıktaki kuytuya?

Göge doğru uzanan dörtgen mimarisi, her bir kısmı binadan ziyade ince uzun viski şişesini andıran, eskiden otel olan orduevi binasının bitiminde, sokağın karşısında o zamanlar Tüccarlar Kulübü vardı, şimdi yerine yüksek katlı bir hastane yapılmış. Sağ taraftan içeriye doğru Mehmetoğlu Otel, Baraj Pavyonu, bitişiğinde meşhur Çiftlik Lokantası, onun yanında bir benzerine ancak ecnebi payitahtlarında rastlayacağımız, Berlin'deki bir sinema salonu örnek alınarak Ermeni bir mimara yaptırılan Dilan Sineması sıralanıyordu.

Sinema, Bitlis'ten çok uzun yıllar önce şehre yerleşen Cezayir, Cemil ve Necat kardeşler tarafından yaptırılmıştı. Kerli ferli şehir tacirlerini, eşraftan hatırlı kimseleri, rütbeli as-

kerleri, emniyet mensuplarını, savcı ve hâkimleri, Cumhuriyet'e ve onun kılık kıyafet kanunlarına iki nesildir ruhen inanan, bir ayağı İstanbul'da bir ayağı Paris'te hali vakti yerinde mini etekli hanımları, fötr şapkalı toprak sahiplerini, yaz kış çıkartmadığı papyonu ve ona eşlik eden münzevi yarım gülüşüyle karşıları Necat Dilan.

Tiyatro oyunlarının sergilendiği, konserlerin yapıldığı, siyasi partilerin etkinliklerinin gerçekleştiği sahnenin karşısında birinci localara kadar uzanan ahşap oturaklar olurdu. Sık sık yaşanan elektrik kesintilerinde ya da filmin geç başladığı zamanlarda biz çocuklar bu oturaklarda öyle gürültü çıkarırdık ki kıyamet koptu sanırdınız. Sinemanın girişinde, sol taraftaki tunç aksamı kapının bittiği yerde jöleli saç, yeşil gözleri, cinselliğe çağırıcı bakışıyla Clarke Gable'ın devasa portresi yer alırdı. Kapının diğer tarafında da Ingrid Bergman bütün sarışınlığıyla salonda duranları selamlardı. Salondan yukarıdaki katlara çıkardı beyazı yer yer kararmış mermerden merdivenler. Orta katta sadece hususi izleyicilere ayrılmış kilitli localar yukarıdan sinema perdesine bakardı. Oradan devam eden merdivenler sağda her zaman kapalı olan büyük kapıda biterdi. Orası Necat Dilan'ın eviydi. Ve çok yakınları dışında orayı gören olmamıştı. Kısmen görenler evin, Amerika'dan getirilen antikalarla dolu kocaman odalarının olduğunu söylerlerdi. Bir de devasa bir yüzme havuzu...

Sinemanın altında, Ermeni ustaların ağırlıkta olduğu, uzun favorili, vücudu saran sivri yaka gömlekleriyle, jilet gibi ütülenmiş İspanyol paça pantolonlarıyla çeşitli yaş grubundaki erkeklerin girip çıktığı dükkânlar sıralıydı. Bitiminde şimdi küf kokusunun iç içe geçtiği izbe bir garaj, o vakitler gazinoculuk mesleğinde haklı bir şöhrete sahip Pavyoncu Özdemir tarafından işletilen Şato Pavyonu vardı. Bu pavyon hasadını kaldırmış toprak sahiplerine, onların yanında dolanan uçkuru gevşek köylülere, 12 Eylül'le palazlan-